

Tavaszi

az Aggteleki

karszton

Természetjáróink az Aggteleki karszton leginkább világhírű barlangjai kedvéért keresik fel. Pedig a felszín alatti látványok mellett bőven rejteget felszíni szépségeket és érdekességeket is. Barlanglátogatásaink után számtalan szép túra vár ránk, amelyeket hazatérőben útra ejthetünk.

Válásszuk ezúttal a Jószaforrás Bódvaszilásra vezető piros jelzést. A faluból kiérve felkapaszkodunk a Kossuth-barlang feletti karsztonos hegy oldalába, majd útunk keletnek fordul. Egyre jobban kitárul a láthatár és szép kilátást kapunk a hegyvidékre. Néhány töbör mellett haladunk el, majd egy lapos fenekű völgyben, szelíd kanyarok után Szelce-pusztára érünk. Az erdőszéleken igen szívesen fogadják a ritkán erre járó vándorokat.

Innen meredeken ereszkedünk le a szép szálerdővel körülvett Patkós völgybe, amely hamarosan a Ménes völgybe torkollik. A Ménes völgy a határ közelében kezdődik, s mire ideér, néhány karsztforrás vízzel gyarapodik. Különösen tavasszal szép a völgy, mikor a források sok vizet adnak. A rohanó, csopogó patak fehéren tajtékzó habja vakítóan csillog a tavaszi napsütésben. Lépésről lépésre meg kell állnunk fényképezni.

A völgy azután lassan kiszélesedik. Elhaladunk az erdőgazdaság mintásterű csemetekertje mellett. Nem sokkal utána balról, kissé nehezen megtalálható patakocska torkollik a

A NAGY-SÁRRÉT

Magyarország hegy- és vízrajzi térképén három „Sárrét” is látható. A dumántúli Sárrét Székesfehérvár mellett, a tiszántúli Kis-Sárrét Vésztó vidékén, a Nagy-Sárrét pedig Berettyóújfalutól nyugatra terül el. Valamikor valójában „sár-rét” volt mind a három vidék, de a folyók szabályozása és a vadvizek lecsapolása óta jóformán csak nevük emlékeztet a táj egykor sajátos jellegére. A Kis- és Nagy-Sárrét falvaiban apáról fiúra szállnak a küzdelmes réti élet visszaemlékezései, s ha a régi népviselet nagyrészt el is tűnt, egyes darabjai itt-ott még fellelhetők. A három Sárrét közül — ezúttal — a Békésbe átnyúló hajdú-bihari Nagy-Sárrétről írunk.

Ha egy száz évvel ezelőtt élt nagy-sárréti csikász-pákász felébredne, ugyancsak csodálkoznék azon, hogy mennyire megváltozott a hajdan mocsaras, lápos, ingoványos vidék képe. A múlt század derekáig, a Tisza szabályozása előtt, a gátak nélkül hömpölygő szőke folyó vize a tavaszi áradások idején, különböző ereken keresztül a Körös és Berettyó vidékéig zúdult, és sártengerré változtatta a Karcagtól délkeletre, Szeghalomtól északra, Berettyóújfalutól nyugatra eső Nagy-Sárrétet.

A régi Nagy-Sárrét határát nem könnyű megvonni, mert mocsarai összekötésben álltak a körösvidéki Kis-Sárrét lappalagával, sőt a kunmadarasi Nagyréttel is. Se szeri, se száma, nem volt a sok nádas érnek, „lapos”-nak, „derék”-nak, amint — ezen a vidéken — a vízzel telt lapályokat, mélyedéseket nevezik.

Áradások időben megyényi terület volt víz alatt, mindent sás és nád borított. Így aztán napi járásnyira egyetlen község sem települt a Nagy-Sárrét lapályosabb részein. Falvak csak a partosabb területeken épültek, de szélső házaiknak kertje, igen gyakran nád-tengerben ért véget.

A Nagy-Sárrét lakói szekerre csak aszályos időben szálltak, egyébként a hajónak nevezett csónak volt a leggyakrabban használt közlekedési eszköz ezen a tájon. Földművelést csak a rétből kiemelkedő helyeken űztek, az ekét és boronát ide is rendszerint csónakon vitték. Sok község határában még ma is szigeteknek nevezik az egykor ármentes területeket.

A sárréti egykori főfoglalkozása a halászat, csikászat, pákászat, állattenyésztés, méhészkedés, nádvagás és gyékényzövés volt. Egyes nagy-sárréti községekben — ahol gyékényhez jutnak — a gyékényfonás, mint régi sárréti foglalkozás, háziiparként máig is fennmaradt.

A pásztonkodást a Nagy-Sárréten megbecsült foglalkozásnak tekintették. Az állatkereskedők szívesen vásárolták a villás szarvú fehér sárréti marhákat, s azokat lábbon hajtották el Bécs, Nürnberg és távolabbi városok piacaira.

A folyók szabályozása teljesen megváltoztatta a Nagy-Sárrét arculatát. A Berettyó folyónak, amely azelőtt Berettyóújfalú irányából Biharnagybajom felé vette útját, 1866-ban Bakonszegtől új medret ástak. A Berettyó vize azóta az új csatornán át folyik és Szeghalomnál a Sebes-Körösbe ömlik. A Túrkeve mellett kanyargó régi Berettyó ma is Mezőtúrnál éri el a Köröst, vizének nagyrésztét azonban a Hortobágy folyóból kapja.

A vizek elvezetésével a Nagy-Sárrét növény- és állatvilága gyökeresen átalakult. Eltűnt a nád, elköltöztek a vízimadarak, kivesztek az állatálo-

völgybe. Ide ugyan nem vezet a jelzés, de ne sajnáljuk az időt a kitérőért, s kövessük felfelé a patakot. Pár méter után szurdokszerű völgybe jutunk. Az ilyenkor bővizű patak számtalan fehéren habzó kis vizesést alkotva csobog lefelé. Néhol kitaposott ösvényen, néhol hatalmas kőtömbökön ugrálva követjük a patakot, mely helyenként úgy zúg, hogy nem halljuk egymás hangját. Mintegy 2—300 méter után vége a szurdoknak.

Kitérőnk után ismét a Ménes völgyben folytatjuk útunkat. Nem sokára balról, még elég messziről megpillantjuk a Szádvár kúpját, s csúcán a fehéren világító romokat.

Itt búcsút mondunk a Ménes völgynek. A piros rom-jelzésen meredeken kapaszkodunk fel a romokhoz. A szabálytalan alaprajzú, belsejtornyos hegyvár a XV. században épült. Többször cserélt gazdát, majd a

Thököly-féle szabadságharc után az osztrákok teljesen lerombolták. A vár megérdemelve egy kis karbantartást, legalábbis a faktól és bokroktól kellene megtisztítani. Így csak itt-ott pillanthatunk ki, s élvezhetjük a kilátást.

A vár másik oldalán leereszkedve ismét csatlakozunk a várhegyet elkerülő piros jelzéshez. Csakhamar a zombolyokban bővelkedő Szilasi-fennsík szélét érintjük. Jobbkéz felől két víznyelőt hagyunk el, Mindkettő hovatarozóságát tavaly sikerült tisztázni. Megfestett vizük a mintegy 5—600 méterre fakadó Borz-forrásban jelent meg.

Most már a jelzés levezet a fennsíkról a lankás úton, szép élményekkel gazdagodva érünk Bódvaszilás községen keresztül a vasútállomásra.

HAZSLINSZKY TAMÁS
(szerző felv.)

